

projectplan flora en fauna

hart van de wijk te Zutphen

Woonbedrijf Ieder1

9 oktober 2008

projectnummer 70541

INHOUD

1	INLEIDING	1
1.1	AANLEIDING	1
1.2	GEBIEDSBESCHRIJVING EN BEOOGDE INGREPEN	1
2	WETTELIJK KADER	3
2.1	GEBIEDSBESCHERMING	3
2.2	FLORA- EN FAUNAWET	3
3	TOETSING	5
3.1	ONDERZOEKSMETHODIEK	5
3.2	BESCHERMDE GEBIEDEN	5
3.3	VOORKOMEN VAN BESCHERMDE SOORTEN	6
4	CONCLUSIE	11
4.1	GEBIEDSBESCHERMING	11
4.2	SOORTENBESCHERMING	11
4.3	CONSEQUENTIES	12
5	ONTHEFFINGSAANVRAAG FLORA- EN FAUNAWET	13
5.1	ONTHEFFINGSPERIODE	13
5.2	AANVRAGER ONTHEFFING	13
5.3	VOORWAARDEN ONTHEFFING	13

BIJLAGE 1: TOPOGRAFISCH KAART 1:25.000

BIJLAGE 2: RESULTATEN VELDONDERZOEK EKOZA

BIJLAGE 3: KWALIFICATIES ONDERZOEKER

1 INLEIDING

1.1 AANLEIDING

In Zutphen (gemeente Zutphen, provincie Gelderland) heeft de gemeente Zutphen samen met woonbedrijf Ieder1 een herinrichtingsplan voor de wijk Waterkwartier opgesteld (zie bijlage 1 voor topografische kaart). Dit herinrichtingsplan betreft het slopen van woningen, renovatie van bestaande bouw en de uitbreiding met nieuwbouw. Eén van de haalbaarheidsstudies die dient te worden uitgevoerd is toetsing aan de natuurregelgeving. Voorliggend projectplan flora en fauna is opgesteld door SAB en geeft een inzicht in de doorwerking van de natuurwetgeving op deze plek.

globale ligging en indrukken van het plangebied; Hart van de Wijk (blauwe lijn) en het winkelcentrum (rode lijn) (luchtfoto: Google Earth en foto's: SAB)

Voordat ruimtelijke ingrepen mogen plaatsvinden dient eerst een onderzoek plaats te vinden in het kader van de Flora- en faunawet en de Natuurbeschermingswet. Bij deze activiteit moet rekening worden gehouden met de aanwezige natuurwaarden in en om het plangebied. Dit onderzoek is gebaseerd op de reeds gemaakte quick scan flora en fauna van SAB Arnhem B.V. (december 2007) en bestaat uit een gebiedsanalyse (ruimtelijk ecologisch), beschikbare verspreidingsgegevens van beschermde planten en dieren en een biotoopinschatting op basis van een verkennend veldonderzoek, aangevuld met een gerichte veldinventarisatie naar ontheffingsplichtige soorten. Deze onderzoeksrapportage brengt het precieze gebruik van het plangebied door de ontheffingsplichtige soorten en de eventuele noodzaak voor een ontheffingsaanvraag voor deze soorten in beeld. De effectbeoordeling is gedaan op basis van de huidige geldende interpretatie van wet- en regelgeving.

1.2 GEBIEDSBESCHRIJVING EN BEOOGDE INGREPEN

Het plangebied is oostelijk gelegen van de Emmerikseweg, ten noorden van de Troelstraan en ten zuiden van de Jeugdgevangen/Vijfmorgenstraat. Het plangebied ligt midden in de stad Zutphen en is in zijn geheel omgeven door wegen en woningbouw. De aanwezige groene elementen bestaan voornamelijk uit groene binnenplaatsen en tuinen, die intensief beheerd worden. Ten noorden van het plangebied ligt de Jeugdgevangen, welke omgeven is door een waterpartij en een open groene ruimte met bomenrijen.

Hoewel deze groene ruimte nabij het plangebied gelegen is, wordt eventuele uitwisseling van soorten met het plangebied bemoeilijkt doordat het van het plangebied afgesloten is door wegen en gebouwen.

Het plangebied bestaat gedeeltelijk uit een winkelcentrum met ruime parkeergelegenheid en rijtjeswoningen, welke onderling van elkaar gescheiden zijn door een groenstrook. De gebouwen binnen het plangebied hebben voor het overgrote deel schuine daken met (golvende) dakpannen, een kleine gedeelte van de gebouwen heeft platte daken. Enkele woningen staan reeds leeg en zijn slecht onderhouden. Dit resulteert ook in het ontbreken van ruiten en scheve/kapotte/losliggende dakpannen. Tevens bevinden zich in het plangebied twee grotere groene open zone, waarvan de grootste als hondenuitlaat plaats dient en de ander als speeltuin. Ook zijn er enkele dikke bomen aanwezig.

Binnen de beoogde plannen van het plangebied wordt de nadruk gelegd op het verbeteren en ontwikkelen van de woonwijk. De beoogde ingrepen in het plangebied zijn: het slopen van woningen, renovatie van bestaande gebouwen (het huidige winkelcentrum met de daarboven gelegen appartementen), uitbreiding met nieuwbouw en het aanleggen van groene zones. De aanwezige groene elementen in het plangebied zullen waar mogelijk behouden blijven en versterkt worden.

inrichtingsplan Hart van de Wijk

bron: Wim de Bruijn

2 WETTELIJK KADER

Bescherming in het kader van de natuur wet- en regelgeving is op te delen in gebieds- en soortenbescherming. Bij gebiedsbescherming heeft men te maken met de Natuurbeschermingswet en de Ecologische Hoofdstructuur (EHS). Soortenbescherming komt voort uit de Flora- en faunawet.

2.1 GEBIEDSBESCHERMING

Natuurgebieden of andere gebieden die belangrijk zijn voor flora en fauna kunnen op basis van de Europese Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn (Natura2000) worden aangemerkt als speciale beschermingszones (SBZ's). De verplichtingen uit de Vogel- en Habitatrichtlijn zijn in Nederland opgenomen in de nieuwe Natuurbeschermingswet 1998 die per 1 oktober 2005 van kracht is geworden. Hierin zijn de reeds bestaande staatsnatuurmonumenten ook opgenomen. Het is verboden projecten of andere handelingen te realiseren of te verrichten die, gelet op de instandhoudingsdoelstelling, de kwaliteit van de natuurlijke habitats en de habitats van soorten kunnen verslechteren, of een verstorend effect kunnen hebben op de soorten waarvoor het gebied is aangewezen.

Een andere vorm van gebiedsbescherming komt voort uit aanwijzing van een gebied als Ecologische Hoofdstructuur (EHS). Voor dergelijke gebieden geldt dat het natuurbelang prioriteit heeft en dat andere activiteiten niet mogen leiden tot frustratie van de natuurdoelen. Anders dan bij gebieds- en soortbescherming is de status als EHS niet verankerd in de natuurwetgeving, maar dient het belang in de planologische afweging een rol te spelen. Dit valt onder de verantwoordelijkheid van het bevoegd gezag.

2.2 FLORA- EN FAUNAWET

Soortenbescherming is altijd aan de orde. Hiervoor is de Flora- en faunawet bepalend. De Flora- en faunawet is gericht op het duurzaam in stand houden van soorten in hun natuurlijk leefgebied. Deze wet heeft de beschermingsregels, zoals die ook in de Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn zijn opgenomen, overgenomen en voor de Nederlandse situatie toegepast.

De procedurele consequenties zijn afhankelijk van de soorten die door de ingreep worden beïnvloed. Kortweg kunnen er drie beschermingsregimes worden onderscheiden:

- beschermingscategorie 1:
Een groot aantal beschermde soorten is in Nederland algemeen voorkomend. Op basis van het Besluit vrijstelling beschermde dier- en plantensoorten uit de Flora- en faunawet mogen ruimtelijke ingrepen worden uitgevoerd die tot effect hebben dat de verblijfplaatsen van deze soorten worden aangetast;
- beschermingscategorie 2:
Voor beschermde soorten die niet zo algemeen zijn en dus extra aandacht verdienen, geldt de vrijstelling alleen als er een goedgekeurde gedragscode is;

- beschermingscategorie 3:
Voor ongeveer honderd zeldzame soorten geldt géén vrijstelling als het gaat om ruimtelijke ingrepen. Ontheffingen voor deze groep soorten worden slechts verleend wanneer er geen andere bevredigende oplossing voor de ingreep bestaat, de ingrepen vanwege dwingende redenen van groot openbaar belang dienen plaats te vinden en de gunstige staat van instandhouding van de soort niet in gevaar komt. Deze uitgebreide toets geldt ook voor alle vogelsoorten.

Als een ruimtelijke ingreep rechtstreeks kan leiden tot verstoring of vernietiging van bepaalde beschermde soorten of hun leefgebied, kan het project in strijd zijn met de Flora- en faunawet. Voor aantasting van verblijfplaatsen en belangrijke (onderdelen) van leefgebieden van meer strikt beschermde soorten, is ontheffing ex artikel 75 van de Flora- en faunawet nodig van het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit.

Verder geldt altijd artikel 2 van de Flora- en faunawet, een zorgplichtbepaling. Iedereen dient voldoende zorg in acht te nemen voor de in het wild levende dieren en hun leefomgeving.

3 TOETSING

3.1 ONDERZOEKSMETHODIEK

Het Natuurloket geeft in de kilometerhokken waarbinnen de planlocatie en haar invloedsgebied is gelegen (210-460 en 211-460), het voorkomen van beschermde vaatplanten, broedvogels en amfibieën weer. Niet alle kilometerhokken zijn evengoed onderzocht. Het plangebied is gelegen midden in een stad, daarom is besloten geen aanvullende gegevens op te vragen maar het projectplan flora en fauna vooral te baseren op de bio-toopinschatting door een ecooloog van SAB Arnhem B.V.

Bij het opstellen van het projectplan flora en fauna is verder gebruik gemaakt van bestaande atlasgegevens uit de Atlas van Nederlandse Zoogdieren (Broekhuizen, 1992) en de verspreidingsgegevens van RAVON (www.ravon.nl). Deze bronnen vermelden soortgegevens uurhokken (5 bij 5 kilometer) dit betekent dat het zeer globale gegevens betreft.

Op 5 december 2007 heeft een ecooloog van SAB Arnhem B.V., in het kader van de quick scan flora en fauna, het plangebied en de directe omgeving verkend. Doel van deze eenmalige veldverkenning was om een indruk te krijgen van de biotopen ter plaatse en de geschiktheid voor de verschillende soortengroepen te beoordelen. Op basis van de quick scan en eenmalige veldverkenning konden vaste rust- en verblijfplaatsen van ontheffingsplichtige soorten vleermuizen en steenmarter in het plangebied niet worden uitgesloten. Daarom is op 30 juli en 14, 15, 22, 25 en 28 augustus 2008 door ecologisch onderzoek- en adviesbureau Ekoza, gericht veldonderzoek uitgevoerd naar deze soorten (bijlage 2). Met behulp van een batdetector en zichtwaarnemingen is onderzoek gedaan naar vleermuizen. Steenmarters zijn onderzocht door middel van zichtwaarnemingen en sporen (latrines, pootafdrukken, prooiresten, haren en geur). De resultaten van het onderzoek zijn in dit document verwerkt. Voor de kwalificaties van de onderzoeker zie bijlage 3.

Een gerichte inventarisatie brengt het gebruik van het plangebied door één of meerdere soorten beter in beeld. Dieren gedragen zich echter niet altijd voorspelbaar. Zelfs een gericht veldonderzoek geeft nooit een volledige garantie dat er geen (andere) strikt beschermde soorten aanwezig zijn.

3.2 BESCHERMDE GEBIEDEN

Het plangebied te Zutphen ligt nabij een gebied dat is aangewezen als speciale beschermingszone als bedoeld in de Natuurbeschermingswet. Dit gebied betreft het Vogel- en Habitatrichtlijngebied "Uiterwaarden IJssel" en is op 1.000 meter gelegen van het plangebied. Het plangebied ligt eveneens op ongeveer 1.000 meter van de Ecologische Hoofdstructuur (EHS). Gezien de afstand tussen het plangebied en de EHS/het Vogel- en Habitatrichtlijngebied, de binnenstedelijke ligging en het feit dat het plangebied geen relatie heeft met deze natuurgebieden zijn er geen negatieve effecten te verwachten op zowel de EHS als op het Vogel- en Habitatrichtlijngebied "Uiterwaarden IJssel".

3.3 VOORKOMEN VAN BESCHERMDE SOORTEN

In het kader van de Flora- en faunawet moet getoetst worden of ter plaatse van de ruimtelijke ingrepen sprake is/kan zijn van negatieve effecten op beschermde planten en dieren. De beoogde ontwikkelingen kunnen biotoopverlies of verstoring (indirect biotoopverlies) tot gevolg hebben.

vaatplanten

Binnen het plangebied ligt buiten de verharde delen voornamelijk gras dat zeer intensief beheerd wordt. Van een stabiel ecosysteem is als zodanig geen sprake en bijzondere groeiplaatsen zijn niet aanwezig. Beschermde vaatplanten worden binnen het plangebied niet verwacht.

grondgebonden zoogdieren

Volgens verspreidingsgegevens uit de Atlas van Nederlandse Zoogdieren (Broekhuizen, 1992) komen in de omgeving van het plangebied soorten als egel (*Erinaceus europeus*), bunzing (*Mustela putorius*), wezel (*Mustela nivalis*), konijn (*Oryctolagus cuniculus*) en mol (*Talpa europea*) en de meer strikt beschermde steenmarter (*Martes fiona*) voor.

Binnen het plangebied is een grasveld, enkele rommelhoekjes en ruigten aanwezig, hierdoor zijn vaste rust- en verblijfplaatsen van soorten als (spits)muizen, konijn, egel en mol niet uit te sluiten. Voor deze soorten, die onder het eerste lichte beschermingsregime vallen, geldt een algemene vrijstelling voor het verstoren en/of aantasten van vaste rust- en verblijfplaatsen.

De meer strikt beschermde steenmarter komt volgens recente verspreidingsgegevens (Steenmarters in en om het huis, St. Landschapbeheer Gelderland, 2006) ook voor in en/of in de omgeving het plangebied. De steenmarter is een soort die voorkomt in of nabij grote steden, dorpen en boerenerven, en lijkt zich aan de menselijke bebouwing te hebben aangepast. Binnen hun leefgebied kunnen ze tal van schuilplaatsen hebben in takkenhopen, boomholtes, dichte struwelen, op zolders en in kruipruimten; slechts een gering aantal wordt hiervan regelmatig gebruikt. Vaak huist steenmarter ook in ruimten onder daken, een opening van 8 à 9 cm is daartoe voldoende. De soort klimt, zowel in bomen als tegen gevels en muren. Binnen het plangebied zijn oude, soms verwaarloosde huizen aanwezig met zichtbare gaten. Deze gaten zijn geschikt voor steenmarters om toegang tot de woning te krijgen. Op basis van de eenmalige veldverkenning waren vaste rust- en verblijfplaatsen van de steenmarter niet uit te sluiten binnen het plangebied. Gericht onderzoek naar steenmarters is uitgevoerd.

gat in woningbouw dat als ingang kan dienen voor steenmarter

steenmarters in het plangebied

Op 22 augustus is, door ecologisch onderzoek- en adviesbureau Ekoza, gericht onderzoek uitgevoerd naar steenmarters (bijlage 2). De huizen zijn visueel geïnspecteerd op de mogelijke geschiktheid voor steenmarters. Tevens zijn bewoners ondervraagd. Hieruit kwam naar voren dat steenmarters aanwezig zijn nabij de wijk en hier regelmatig gebruik van maken. De bewoners maakten meldingen van steenmarters op de Vijfmorgenstraat.

Echter na grondige inspectie van de gebouwen zijn geen sporen van de soort aangetroffen in het plangebied. De verblijfplaats van de steenmarter ligt net buiten het plangebied (westelijk). Op deze locatie zijn veel sporen en latrines van de steenmarters gevonden. Volgens de bewoners is deze plek al enkele jaren intensief gebruikt door steenmarters. Dit jaar zitten ze het gehele jaar op deze locatie, inclusief jongen. Op basis van de waarnemingen van de buurtbewoners en de nabij gelegen groene elementen (nabij jeugdgevangenis), is het aannemelijk dat de Vijfmorgenstraat door steenmarters gebruikt wordt als foerageerroute.

locatie vaste verblijfplaats steenmarter (blauw) en mogelijke foerageerroute van steenmarter (geel) nabij het plangebied (rood)

effecten op steenmarters

De geplande ingreep heeft geen negatief effect op de vaste rust- en verblijfplaats van de steenmarter, het ligt buiten het plangebied. Zolang de nabij gelegen groene elementen toegankelijk blijven voor de soort (bijvoorbeeld via de Vijfmorgenstraat) heeft het plan geen negatieve effecten op de soort. Het groene elementen ten zuiden van de Jeugdgevangenis wordt in de toekomstige situatie uitgebreid, wat positieve effecten heeft op het foerageergebied van de steenmarter.

vleermuizen

Volgens de verspreidingsgegevens de Atlas van Nederlandse Zoogdieren (Broekhuizen, 1992) komen in de omgeving van het plangebied gewone dwergvleermuis (*Pipistrellus pipistrellus*), gewone grootoorvleermuis (*Plecotus auritus*), laatvlieger (*Eptesicus serotinus*), rosse vleermuis (*Nyctalus noctula*) voor en de myotissoorten: baardvleermuis (*Myotis mystacinus*), franjestaart (*Myotis nattereri*) en watervleermuis (*Myotis daubentonii*). Myotissoorten zijn kritischer wat betreft hun leefomgeving en ook moeilijker te determineren in vergelijking met andere vleermuissoorten. Op basis van hun verblijfplaats zijn vleermuizen te verdelen in twee groepen namelijk: gebouwbewoners en boombewoners (er zijn ook soorten die van beide elementen gebruik maken).

Binnen het plangebied zal ten behoeve van de beoogde plannen een groot aantal gebouwen gesloopt worden. Tevens zullen de gebouwen die niet gesloopt worden gerenoveerd worden. In het overgrote gedeelte van deze gebouwen zijn gaten in de buitenmuur aanwezig, wat indiceert dat de gebouwen een spouw hebben. Deze gaten in de bui-

tenmuur verschaffen samen met andere kieren en gaten in woningen een toegang tot de spouw voor vleermuizen. Ook lijken de aanwezige zolders door de afwezigheid van ramen niet te dienen als woongedeelte. Dit kan tevens duiden op de eventuele geschiktheid van de zolder voor vleermuizen. Het eenmalige veldbezoek, in het kader van de quick scan flora en fauna, kon de aanwezigheid van vaste rust- en verblijfplaatsen van vleermuizen niet uit sluiten in het plangebied. Gericht onderzoek naar vleermuizen is uitgevoerd.

gaten in de buitenmuur

vleermuizen in het plangebied

Op 30 juli, 14 en 25 augustus 2008 is in de avonduren gericht onderzoek naar vleermuizen uitgevoerd. Tevens is, in de ochtend van 15 en 28 augustus, onderzoek naar vleermuizen verricht (bijlage 2).

zomerverblijven

Op 30 juli zijn een vijftal uitvliegende gewone dwergvleermuizen geconstateerd. Deze vlogen uit de achterkant van het laatste huizenblok aan de Professor Piersonsstraat. Het betreft hier een vaste rust- en verblijfplaats van de gewone dwergvleermuis (zomerverblijf). De groene zone tussen de hiervoor genoemde straat en de Vijfmorgenstraat werd veelvuldig gebruikt als foerageergebied en als vliegroute door gewone dwergvleermuizen en enkele laatvliegers. In het overige gedeelte van de wijk waren enkele foeragerende gewone dwergvleermuizen en laatvliegers waargenomen, verblijfplaatsen zijn verder niet aangetroffen.

Boombewonende soorten zijn niet aangetroffen tijdens het gerichte veldonderzoek. Aangenomen wordt dat vaste rust- en verblijfplaatsen van boombewonende soorten niet in het plangebied aanwezig zijn.

paarverblijven

Eind augustus kan men al roepende mannetjes of paarverblijven aantreffen. Tijdens de latere controles zijn geen roepende mannetjes gehoord of gevonden. Hieruit kan geconcludeerd worden dat zich waarschijnlijk geen paarverblijven in het plangebied bevinden.

locatie zomerverblijfplaats gewone dwergvleermuis (blauw) en vliegroute (geel) in het plangebied (rood)

effecten op de gewone dwergvleermuis

In het plangebied is een zomerverblijf van de gewone dwergvleermuis aangetroffen. Door de plannen zal een gedeelte van het plangebied gesloopt worden. Hierdoor wordt een vaste rust- en verblijfplaats van de gewone dwergvleermuis aangetast. Dit is in het kader van de Flora- en faunawet ontheffingsplichtig. De gewone dwergvleermuis is de meest voorkomende vleermuissoort in Nederland. Bijna elke bebouwde kom bezit wel één of meerdere kolonieplaatsen van deze vleermuissoort. Aantasting van deze vaste rust- en verblijfplaats heeft geen negatief effect op de landelijke populatie van de soort. Ook wordt een vliegroute en foerageergebied van vleermuizen aangetast. In de omgeving zijn echter alternatieve vliegroutes en foerageergebieden aanwezig (noorden), waardoor geen sprake is van het indirect aantasten van een (andere) verblijfplaats van vleermuizen. In de nieuwe inrichting worden deze vliegroutes en foerageergebieden gecompenseerd met bomenrijen en grasvelden.

vogels

Tijdens het eenmalige veldbezoek zijn vogels waargenomen zoals merel (*Turdus merula*), kauw (*Corvus monedula*), knobbelzwaan (*Cygnus olor*), meerkoet (*Fulica atra*), wilde eend (*Anas platyrhynchos*), Turkse tortel (*Streptopelia decaocto*) en ekster (*Pica pica*). Binnen het plangebied komen mogelijk ook soorten voor als huismus (*Passer domesticus*), koolmees (*Parus major*) en pimpelmees (*Cyanistes caeruleus*). Alle vogelsoorten zijn beschermd. Het betreft dan met name de actieve broedplaatsen en vaste verblijfplaatsen van deze soorten. Voor de meeste vogels loopt dit broedseizoen van half maart tot half juli.

Sommige vogelsoorten zoals uilen en spechten gebruiken hun nesten jaarrond als verblijfplaats. Ook buiten het broedseizoen hebben nesten van deze vogels een beschermde status. Tevens zijn nesten van in bomen broedende roofvogels jaarrond beschermd. Tijdens het veldbezoek is een nestkast aangetroffen waarvan het niet duidelijk is voor welk vogelsoort deze is opgehangen. Ten tijde van het veldbezoek is rond deze kast echter geen activiteit van vogels waargenomen en de kast ziet er niet gebruikt uit. Ook is het niet waarschijnlijk dat uilen zich in de woningen binnen het plangebied hebben gevestigd, mede omdat ze geen grote afstanden afleggen om te foerageren (alleen jonge mannetjes van de steenuil trekken wel eens verder dan 2 km [steenuilen werkgroep, www.wgnl.nl]) en voedsel in de nabije omgeving voor deze soorten niet te vinden is. Het plangebied is in een binnenstedelijke omgeving gelegen. Tevens zijn geen sporen (braakballen) van uilen gevonden. Door de afwezigheid van een duidelijke groenstructuur en de aanwezigheid van veel gebouwen is het onwaarschijnlijk dat spechten een vaste verblijfplaats in het onderzoeksgebied hebben. Negatieve effecten op jaarrond beschermde vogels is gezien het bovenstaande dan ook uit te sluiten.

nestkast

amfibieën

Aangezien binnen het plangebied geen watervoerende elementen aanwezig zijn, is het voorkomen van vaste rust- en verblijfplaatsen van meer strikt beschermde amfibieënsoorten uit te sluiten. Algemene soorten, zoals bruine kikker (*Rana temporaria*) en gewone pad (*Bufo bufo*), die na de metamorfose op het land naar voedsel gaan zoeken zijn gezien de binnen het plangebied gelegen biotopen niet uit te sluiten. Deze soorten kunnen grote afstanden afleggen. Voor deze soorten, die onder het eerste lichte beschermingsregime vallen, geldt een algemene vrijstelling voor het verstoren en/of aantasten van vaste rust- en verblijfplaatsen.

reptielen

De meeste reptielensoorten houden zich met name op in geleidelijke overgangssituaties tussen natuurlijke biotopen in bos-, heide- en veengebieden (bijv. heide en/of heischrale graslanden in combinatie met bossen en/of kleine landschapselementen). Op basis van de binnen het plangebied aanwezige biotopen (binnenstedelijke gebied met weinig groene elementen) is het voorkomen van reptielen niet waarschijnlijk.

vissen

Omdat er in het plangebied geen permanent watervoerende elementen aanwezig zijn, kan de aanwezigheid van vissen worden uitgesloten.

insecten (vlinders, libellen, sprinkhanen) en overige soortengroepen

Slechts een beperkt aantal van de zeer soortenrijke groep van de insecten is beschermd. De habitateisen van beschermde soorten binnen deze groep zijn vaak zeer locatiespecifiek en gebonden aan zeer bijzondere biotopen. Dergelijke biotopen komen niet in het plangebied voor.

4 CONCLUSIE

Het plangebied ligt in Zutphense wijk Waterkwartier te Zutphen (gemeente Zutphen, provincie Gelderland). Op deze locatie is de herinrichting van de wijk beoogd. De beoogde ingrepen in het plangebied zijn: het slopen van woningen, renovatie van bestaande gebouwen (het huidige winkelcentrum met de daarboven gelegen appartementen), uitbreiding met nieuwbouw en het aanleggen van groene zones. De aanwezige groene elementen in het plangebied worden waar mogelijk behouden en versterkt.

4.1 GEBIEDSBESCHERMING

In het kader van de Natuurbeschermingswet (NB-wet) en de Ecologische Hoofdstructuur (EHS) dient getoetst te worden of de beoogde ontwikkelingen een negatieve invloed hebben de beschermde gebieden. Het plangebied te Zutphen ligt niet in de EHS of een gebied dat is aangewezen als speciale beschermingszone als bedoeld in de NB-wet. De EHS en het Vogel- en Habitatrichtlijngebied "Uiterwaarden IJssel" liggen op ongeveer 1.000 meter afstand van het plangebied. Aangezien het plangebied een binnenstedelijke locatie betreft en het gebied geen relatie heeft met de buiten de bebouwde kom gelegen natuurgebieden is gebiedsbescherming op deze locatie is niet aan de orde.

4.2 SOORTENBESCHERMING

In het kader van de Flora- en faunawet moet worden getoetst of er ter plaatse van de ruimtelijke ingrepen sprake is/kan zijn van negatieve effecten op beschermde planten en dieren. De beoogde ontwikkelingen kunnen biotoopverlies of verstoring (indirect biotoopverlies) tot gevolg hebben.

algemeen voorkomende soorten

De meeste van de mogelijk in het plangebied voorkomende soorten zoals egel, mol, (spits)muizen, konijn, bruine kikker en gewone pad zijn beschermd volgens het lichte beschermingsregime van de Flora- en faunawet. Voor deze soorten geldt dat aantasting van vaste rust- en verblijfplaatsen op basis van een algemene vrijstelling mogelijk is, zonder dat er sprake is van procedurele consequenties.

strikt beschermde soorten

Een aantal van de mogelijk voorkomende soorten zijn meer strikt beschermde soorten, soorten waarvoor bij aantasting van vaste rust- en verblijfplaatsen een ontheffingplicht in het kader van de Flora- en faunawet geldt. Op basis van de quick scan flora en fauna (SAB, december 2007) kon de aanwezigheid van strikt beschermde vleermuizen en steenmarters niet worden uitgesloten in het plangebied. Daarom is gericht veldonderzoek uitgevoerd door ecologisch onderzoek- en adviesbureau Ekoza in de avond van 30 juli, 14 en 25 augustus, in de ochtend van 15 en 28 augustus en overdag op 22 augustus 2008. Tijdens het gerichte veldonderzoek is een vaste rust- en verblijfplaats en een vliegroute van de gewone dwergvleermuis aangetroffen in het plangebied. Het plangebied wordt tevens gebruikt als foerageergebied voor de gewone dwergvleermuis en laatvlieger. Net buiten het plangebied is een verblijfplaats van de steenmarter aangetroffen. Tijdens het gerichte veldonderzoek zijn geen verblijfplaatsen binnen het plangebied aangetroffen. Met de plannen wordt geen verblijfplaats van de steenmarter aangetast. Indien de ver-

binding met de groene elementen toegankelijk blijft voor de steenmarter zijn geen negatieve effecten te verwachten op de steenmarter.

effecten op de gewone dwergvleermuis

Met de ingrepen wordt een vaste rust- en verblijfplaats van de gewone dwergvleermuis aangetast. Tevens wordt een vliegroute en foerageergebied aangetast. Echter, alternatieve vliegroutes zijn in de omgeving aanwezig, waardoor indirecte effecten op (overige) verblijfplaatsen van vleermuizen niet te verwachten zijn. In de toekomstige inrichting worden tevens groene elementen (bomenrijen en grasvelden) aangebracht. Deze groene elementen zijn geschikt als foerageergebied en vliegroute.

Een gerichte inventarisatie brengt het gebruik van het plangebied door één of meerdere soorten beter in beeld. Dieren gedragen zich echter niet altijd voorspelbaar. Zelfs een gericht veldonderzoek geeft nooit een volledige garantie dat er geen (andere) strikt beschermde soorten aanwezig zijn.

4.3 CONSEQUENTIES

Met de plannen wordt een vaste rust- en verblijfplaats van de gewone dwergvleermuis aangetast. Dit is in het kader van de Flora- en faunawet ontheffingsplichtig. De ontheffingsaanvraag en de voorwaarden worden in het volgende hoofdstuk uitgewerkt.

Verder is een tweetal algemene voorwaarden vanuit de Flora- en faunawet altijd van toepassing:

- in het broedseizoen van vogels (half maart tot half juli) mogen de vegetatie, bosjes en opstallen in het plangebied niet worden verwijderd. Werkzaamheden tijdens deze periode zouden leiden tot directe verstoring van broedvogels en het broedsucces. Alle vogels zijn beschermd. Er is geen vrijstelling te verkrijgen in het kader van de Flora- en faunawet voor activiteiten die vogels in hun broedseizoen zou kunnen verstoren.
- op basis van de zorgplicht volgens artikel 2 van de Flora- en faunawet dient bij de uitvoering van de werkzaamheden voldoende zorg in acht te worden genomen voor de in het wild levende dieren en hun leefomgeving. Dit houdt in dat bij het uitvoeren van werkzaamheden altijd rekening moet worden gehouden met aanwezige planten en dieren. Zo dienen maatregelen te worden getroffen om bijvoorbeeld verstoring tot een minimum te beperken. Dieren moeten de gelegenheid hebben om uit te wijken en mogen niet opzettelijk worden gedood. Dit kan door:
 - voortijdig maaien van het plangebied zodat dieren wegtrekken;
 - het beperken van verlichting tijdens de avonduren in zomer, voorjaar en herfst ten behoeve van vleermuizen en andere nachtdieren;
 - het slopen en rooien starten buiten het voortplantingsseizoen en het winter- (slaap)seizoen. Zodat het plangebied ongeschikt is voor dieren.

5 ONTHEFFINGSAANVRAAG FLORA- EN FAUNAWET

Als gevolg van deze ingreep wordt een verblijfplaats van de gewone dwergvleermuis aangetast. Vanuit van de Flora- en faunawet is het nodig om voor de verstoring en aantasting van vaste rust- en verblijfplaatsen van de gewone dwergvleermuis een ontheffingsaanvraag ex artikel 75 Flora- en faunawet in te dienen. In bijgaand overzicht wordt dit weergegeven.

<i>ruimtelijke ingreep</i>	<i>gevolg</i>	<i>beschermde soorten</i>	<i>overtreding artikel Flora- en faunawet</i>	<i>ontheffing aangevraagd voor de periode</i>
sloop en nieuwbouw	aantasting van een vaste rust- en verblijfsplaats	gewone dwergvleermuis (<i>Pipistrellus pipistrellus</i>)	artikel 11	15 maart 2009 - 14 maart 2014

5.1 ONTHEFFINGSPERIODE

De uitvoeringstermijn van slopen, bouwrijp maken, bouwen en opleveren - die samenvalt met de periode waarvoor ontheffing wordt aangevraagd - bedraagt ongeveer 5 jaar. Voor deze gehele periode wordt ontheffing aangevraagd, rekening houdend met enkele mitigerende en compenserende voorwaarden die onderstaand zijn uitgewerkt (5.3.1).

5.2 AANVRAGER ONTHEFFING

Woonbedrijf Leder1 is verantwoordelijk voor de ruimtelijke procedure met betrekking tot de bestemmingsplanwijziging en daarmee ook aanvrager van deze ontheffing in het kader van de Flora- en faunawet.

5.3 VOORWAARDEN ONTHEFFING

Bij een ontheffingsaanvraag is een aantal voorwaarden van toepassing.

1: is er sprake van een bij de wet genoemd belang

Uitvoering van werkzaamheden in het kader van ruimtelijke inrichting of ontwikkeling wordt beschouwd als een in de wet genoemd belang. Aan dit criterium kan derhalve worden voldaan.

2: er zijn geen alternatieven en er is sprake van openbaar belang

Het plangebied is sterk verouderd en is aan vervanging/renovatie toe. Voorliggend plan betreft het vernieuwen van bestaand bebouwd gebied, waarbij wordt voorzien in renovatie en uitbreiding van een winkelcentrum, herstructurering en nieuwbouw van woningen, realisatie van welzijns- en zorgvoorzieningen en groen- en verkeersvoorzieningen. Karakteristieke elementen, waaronder groenstructuren langs wegen, worden behouden en zelfs versterkt. Bovendien heeft het plan een algehele verhoging van de kwaliteit van de openbare ruimte en de leefomgeving tot gevolg. Een noodzakelijk streven, aangezien de uitstraling en attractiviteit van het plangebied in de afgelopen jaren sterk is afgenomen. Het plan leidt met de realisatie van woningen tot behoud van het draagvlak voor voorzieningen in Zutphen. Daarnaast wordt voorzien in renovatie en uitbreiding van noodzakelijk

voorzieningen. Het plan is dan ook in lijn met provinciaal bundelingsbeleid. De woningen die worden gerealiseerd zijn, conform de provinciale woonvisie, gebaseerd op woonwensen van burgers en leiden tot het ontstaan van een gevarieerd woonmilieu met (sociale) huur- en koopwoningen en appartementen. Tevens voldoen de ontwikkelingen op de locatie Hart van de Wijk aan het principe stand still – step forward, dat de provincie als voorwaarde stelt bij ruimtelijke initiatieven in stedelijk grondwaterbeschermingsgebied. Op basis van voorgaande kan worden geconcludeerd dat het plan voldoet aan relevante provinciale en regionale beleidsregels.

De ontwikkelingen binnen het plangebied zijn bovendien volledig in lijn met gemeentelijk beleid. De noodzaak tot revitalisatie en uitbreiding van het winkelcentrum De Vijver en herstructurering van het omliggende woongebied, hetgeen met voorliggend plan wordt gerealiseerd, is in diverse gemeentelijke beleidsstukken reeds aangehaald. Het winkelcentrum ontwikkelt zich met voorliggend plan tot het hart van de wijk, met een relevante ontmoetingsfunctie voor wijkbewoners. Bovendien hebben, met uitzondering van het laatste beleidsdoel, alle beleidsdoelen uit de gemeentelijke woonvisie een rol gespeeld bij de planontwikkeling voor de locatie Hart van de Wijk. Dit blijkt onder andere uit het algemene streven tot het realiseren van woningtypen die momenteel in de wijk Waterkwartier worden gemist. Bovendien wordt gebouwd voor mensen die een indicatie hebben voor 24-uurszorg, waarmee wordt ingespeeld op de vergrijzing (beleidsdoel 6). Om het tweede doel, het zorgdragen voor voldoende woningen voor starters, te bereiken, is veel nadruk gelegd op realisatie van betaalbare woningen. Zoals gemeentelijk gewenst worden hoogwaardige openbare ruimten en groenstructuren in de wijk Waterkwartier met het plan versterkt. Tot slot wordt met de planontwikkeling voldaan aan het gemeentelijk streven tot het betrekken van bewoners en overige belanghebbenden bij het planvormingsproces.

3: doet geen afbreuk aan de gunstige staat van instandhouding van de soort

De gewone dwergvleermuis is de meest voorkomende vleermuissoort in Nederland. Bijna elke bebouwde kom bezit wel één of meerdere kolonieplaatsen van deze vleermuissoort. De soort heeft zijn vaste rust- en verblijfsplaatsen in gebouwen en foerageert voornamelijk in de nabijheid van bebouwing. In dit geval zijn slechts vijf uitvliegend exemplaar waargenomen, middenin het zomerseizoen. Gewone dwergvleermuizen worden ook wel eens aangetroffen in kolonies van 100 individuen. De functie en het belang van het gebouw voor deze soort is daarmee gering.

Bij het afbreken van het gebouw zal een vaste rust- en verblijfsplaats van de gewone dwergvleermuis verdwijnen, maar indien dit buiten de kraamperiode (mei tot en met augustus) en winterslaapseizoenen (half november tot half maart) gebeurt zijn er geen negatieve effecten voor de soort te verwachten. Indien enkele maatregelen toegepast worden kan de nieuwe bebouwde situatie waarschijnlijk in dezelfde mate onderdeel gaan uitmaken van het leefgebied van de soort. Indien er zorgvuldig gehandeld wordt dan zal deze populatie en zeker de soort in het algemeen geen negatieve effecten ondervinden van de sloop en bouw binnen het plangebied.

5.3.1 *mitigerende voorwaarden*

Om de aanwezige vleermuizen zo min mogelijk schade toe te brengen, worden de volgende mitigerende maatregelen getroffen:

- slopen of ongeschikt maken van gebouwen voor vleermuizen dienst plaats te vinden in het voorjaar (half maart en april) of de nazomer (oktober tot half november) zodat aanwezige vleermuizen kunnen wegvliegen. In het winter(slaap)seizoen van november tot half maart en het seizoen dat er jongen zijn, van mei tot en met juli, zijn vleermuizen erg kwetsbaar. Gebouwen worden buiten het kwetsbare seizoen ongeschikt gemaakt voor vleermuizen door:
 - gaten (ongeveer 50 bij 50 cm) te maken in de gevelbetimmering en de (bakstenen) buitenmuur naar de spouw (indien aanwezig);
 - verwijderen van randen, dakgoten, regenpijpen;
 - hierdoor zal tocht ontstaan, waardoor de aanwezige vleermuizen weg zullen trekken (op zoek naar een betere verblijfplaats);
- de maatregelen dienen minimaal een week voor de sloop te worden uitgevoerd. Voor de sloop dient door een vleermuisdeskundige te worden gecontroleerd of de vleermuizen daadwerkelijk zijn vertrokken;
- het slopen dient plaats te vinden door middel van strippen. Dit houdt in dat al het aanwezige plaatmateriaal en overige losse elementen verwijderd worden;
- het nemen van de voorgenoemde maatregelen en de sloop zelf, dienen plaats te vinden wanneer de voornacht een minimale temperatuur heeft van 10° Celsius;
- eventueel kunnen voor aanvang van het ongeschikt maken van het gebouw (tijdelijk) vleermuiskasten worden opgehangen op omliggende bebouwing en bomen als tijdelijke verblijfplaats voor de vleermuizen;
- de bovenstaande mitigerende en compenserende maatregelen dienen te worden uitgevoerd onder begeleiding van een ter zake kundige op het gebied van vleermuizen. Deze kan ook eventueel bij de sloop aangetroffen vleermuizen opvangen.

5.3.2 *compenserende voorwaarden*

In het plangebied is in één gebouw een vaste rust- en verblijfplaats aangetroffen. Aangezien het een redelijke grote wijk is dat gesloopt gaat worden kan het verblijf onderdeel uitmaken van een netwerk. Vleermuizen hebben namelijk meerdere verblijfplaatsen in een seizoen, dit wordt ook wel een netwerk genoemd. Om te compenseren voor het verlies van een verblijfplaats in een netwerk en overige gebouwen, worden minimaal vier gebouwen verspreid over het plangebied geschikt gemaakt voor vleermuizen. Het geschikt maken wordt op de volgende manier gedaan:

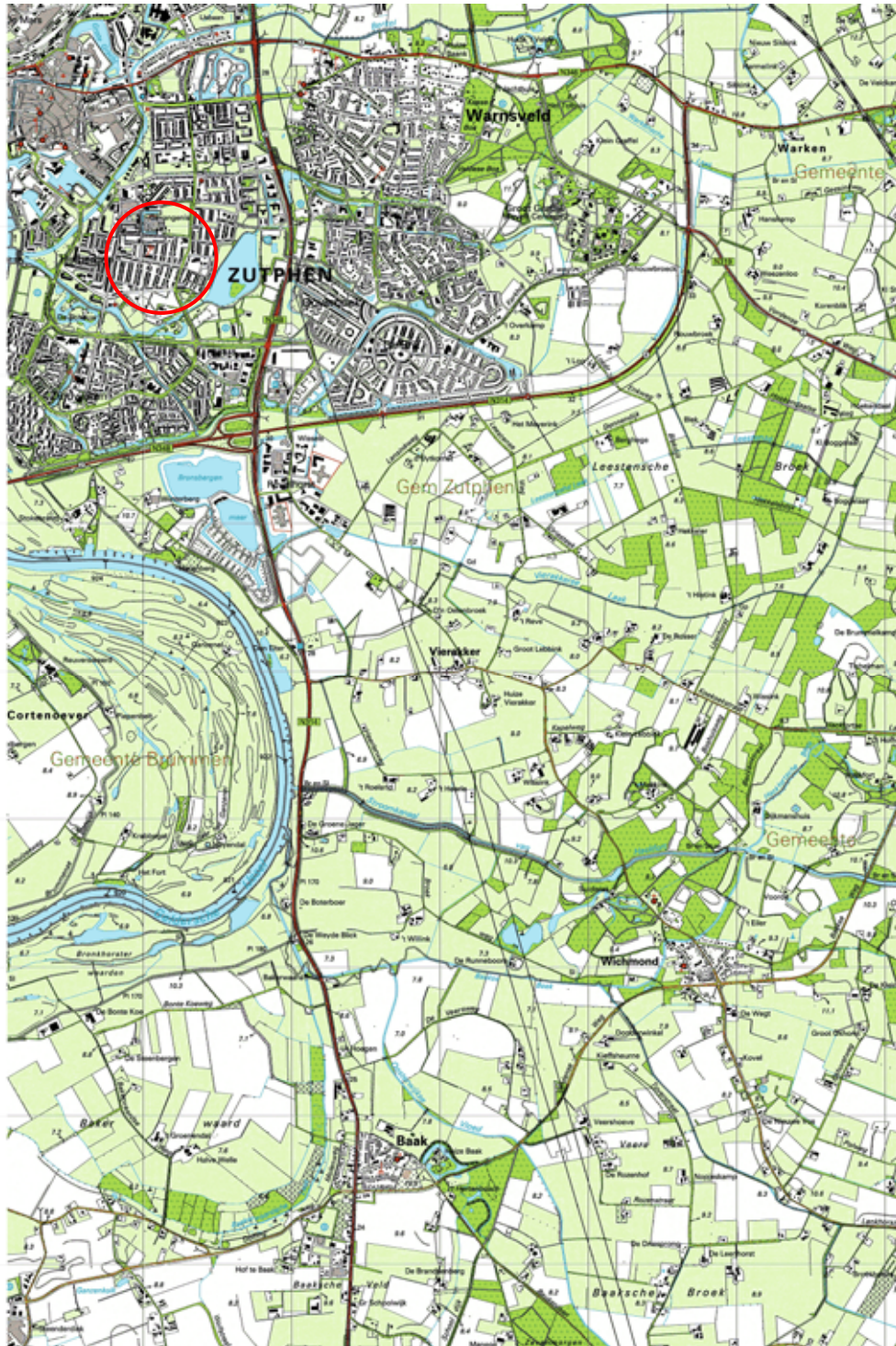
- open stootvoegen op minimaal 2,5 meter hoogte aanbrengen in de muren aan meerdere zijden van het gebouw met een open aanvliegruimte;
- ruimtes in de spouw te laten boven deze open stootvoegen. Deze ruimtes dienen met dunne (harde) isolatie (geen irriterend materiaal als glaswol) te worden geïsoleerd en bedekt te worden met kippengaas, aan minimaal 2 zijden van de bebouwing;
- er kan ook kierende betimmeringen worden aangebracht als aanvulling op deze voorwaarden.

Aan deze voorwaarden zal bij de uitvoering van de bouw- en sloopwerkzaamheden worden voldaan.

In de toekomstige inrichting van het plangebied worden verschillende groene elementen aangelegd (bomenrijen en grasvelden). Deze zijn geschikt als foerageergebied en als vliegroutes en compenseren het verlies aan foerageergebied en vliegroute van de huidige situatie. Als deze voorwaarden uitgevoerd worden zal het plangebied weer onderdeel uit

kunnen maken van het leefgebied voor gewone dwergvleermuizen. De lokale populatie zal in stand gehouden worden.

BIJLAGE 1: TOPOGRAFISCH KAART 1:25.000

BIJLAGE 2: RESULTATEN VELDONDERZOEK EKOZA

Nader onderzoek

Vleermuizen & steenmarters

Hart van de wijk

Zutphen

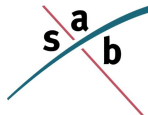

Ekoza
Ekoza

Ecologisch onderzoek en advies

29 augustus 2008

In opdracht van:

Inhoud

1. Inleiding	4
2. Wettelijk kader	5
2.1 Flora- en Faunawet.....	5
<i>Algemene Maatregel van Bestuur</i>	6
3. Gebiedsbeschrijving en onderzoeksmethode	7
3.1 Gebiedsbeschrijving.....	7
3.2 Onderzoeksmethode.....	9
4. Resultaten	10
4.1 Veldonderzoek	10
4.2 Zoogdieren.....	11
4.2.1 <i>Vleermuizen</i>	11
4.2.2 <i>Steenmarters</i>	13
5. Conclusies	16
5.1 Volledigheid van het onderzoek	16
5.2 Conclusies.....	16
5.3 Vrijstellingen en ontheffingen	17
Literatuur	18

1. Inleiding

In Zutphen (gemeente Zutphen, provincie Gelderland) heeft de gemeente Zutphen samen met een woonbedrijf een herinrichtingsplan voor de wijk Waterkwartier opgesteld. Dit herinrichtingsplan betreft het slopen van woningen, renovatie van bestaande bouw en de uitbreiding met nieuwbouw.

SAB heeft op deze locatie de quick scan flora en fauna uitgevoerd. Hierbij is nader onderzoek aanbevolen naar vleermuizen en steenmarters. SAB heeft Ekoza, ecologisch onderzoek en advies, gevraagd om dit uit te voeren.

Deze rapportage is de weergave van het nader onderzoek dat door Ekoza is uitgevoerd. Uitgangspunt hierbij vormt de Flora- en faunawet die aangeeft welke soorten op welke manier beschermd zijn en de resultaten uit de quick scan.

De gebouwen zijn mogelijk geschikt als verblijfplaats voor diverse soorten vleermuizen en mogelijk ook voor steenmarters. Hieruit volgden de onderzoeksvragen:

1. Worden de gebouwen gebruikt door vleermuizen?
2. Wat is de status van het eventuele gebruik van het plangebied door vleermuizen (kraamkolonie, mannenverblijf of paarverblijf)?
3. Hoe wordt de wijk door vleermuizen gebruikt (vliegroutes, jachtgebied)?
4. Zijn steenmarters aanwezig in de gebouwen?

2. Wettelijk kader

In dit hoofdstuk wordt in het kort het wettelijk kader en de toepassing op ruimtelijke ontwikkelingen beschreven. Bij de bescherming van natuur in Nederland wordt onderscheid gemaakt tussen soortenbescherming en gebiedsbescherming. De soortbescherming is geregeld in de Flora- en faunawet en de gebiedsbescherming in de Natuurbeschermingswet. Voor dit nader onderzoek is alleen de Flora- en faunawet van toepassing.

2.1 Flora- en Faunawet

Sinds 1 april 2002 is de Flora- en faunawet van kracht. Deze wet vormt het wettelijke kader voor bepalingen die voorheen in verschillende wetten waren opgenomen, zoals de Vogelwet, de Jachtwet, de Wet bedreigde uitheemse diersoorten en een deel van de Natuurbeschermingswet (soortbescherming). Tevens is de Flora- en faunawet het nationale wettelijke kader waarin de bepalingen van EU-richtlijnen op het gebied van natuurbescherming (soorten) is omgezet naar nationaal recht. Doel van de Flora- en faunawet is het in stand houden van de planten- en diersoorten die in het wild voorkomen. Hiertoe is een groot aantal plant- en diersoorten beschermd. In principe mogen er geen handelingen worden uitgevoerd die schadelijk zijn voor de soort. Van de verbodsbepalingen is onder bepaalde voorwaarden een ontheffing mogelijk. Voor alle soorten geldt er een 'zorgplicht': een ieder dient voldoende zorg in acht te nemen voor in het wild levende planten en dieren.

Verbodsbepalingen volgens de Flora- en faunawet

Artikel 8: Het is verboden planten, behorende tot een beschermde inheemse plantensoort, te plukken, te verzamelen, af te snijden, uit te steken, te vernielen, te beschadigen, te ontwortelen of op enigerlei andere wijze van hun groeiplaats te verwijderen.

Artikel 9: Het is verboden dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, te doden, te verwonden, te vangen, te bemachtigen of met het oog daarop op te sporen.

Artikel 10: Het is verboden dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, opzettelijk te verontrusten.

Artikel 11: Het is verboden nesten, holen of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, te beschadigen, te vernielen, uit te halen, weg te nemen of te verstoren.

Daarnaast is *artikel 13* eventueel nog van belang in verband met verplaatsen van soorten. Het vervoeren en onder zich hebben van beschermde inheemse soorten is verboden.

Zorgplicht volgens de Flora- en faunawet

Artikel 2: 1. Een ieder neemt voldoende zorg in acht voor de in het wild levende dieren en planten, alsmede voor hun directe leefomgeving.

2. De zorg, bedoeld in het eerste lid, houdt in ieder geval in dat een ieder die weet of redelijkerwijs kan vermoeden dat door zijn handelen of nalaten nadelige gevolgen voor flora of fauna kunnen worden veroorzaakt, verplicht is dergelijk handelen achterwege te laten voor zover zulks in redelijkheid kan worden gevegd, dan wel alle maatregelen te nemen die redelijkerwijs van hem kunnen worden gevegd teneinde die gevolgen te voorkomen of, voor zover die gevolgen niet kunnen worden voorkomen, deze zoveel mogelijk te beperken of ongedaan te maken.

Algemene Maatregel van Bestuur

Om de werking van de Flora- en faunawet minder star te maken is middels een Algemene Maatregel van Bestuur de regelgeving rond de Flora- en faunawet aangepast. Het belangrijkste gevolg is dat de procedures bij ruimtelijke ingrepen en bij bestendig gebruik en beheer aanzienlijk eenvoudiger worden, aangezien voor de meest algemene soorten er een vrijstelling van de verbodsbepalingen komt (voor onder meer ruimtelijke ingrepen en bestendig gebruik en beheer). Bij het toepassen van de Flora- en faunawet wordt voortaan een onderscheid gemaakt in drie categorieën van beschermde soorten:

1. De algemene beschermde soorten waarvoor ten aanzien van activiteiten in het kader van ruimtelijke ontwikkeling en bestendig gebruik en beheer een vrijstelling zonder nadere voorwaarden geldt.
2. De bedreigde beschermde soorten: voor een aantal soorten planten en dieren geldt een strikter beschermingsregime. Omdat ze in Nederland als bedreigd worden beschouwd. Vrijstelling geldt als op basis van een goedgekeurde gedragscode wordt gewerkt. Ontheffing kan worden verleend als geen afbreuk wordt gedaan aan de gunstige staat van instandhouding van de soort.
3. De strikt beschermde soorten: alle vogelsoorten alsmede plant- en diersoorten die vermeld staan in Bijlage IV van de Habitatrictlijn of bij Algemene Maatregel van Bestuur zijn aangewezen als bedreigde soorten (genoemd in Bijlage 1 van het betreffende besluit). Voor verstoring (met wezenlijke invloed) van deze soorten kan geen vrijstelling of ontheffing worden verkregen. Voor bestendig gebruik en beheer geldt ook voor deze soorten een vrijstelling ten aanzien van de verbodsbepalingen in artikelen 8, 9, 11 en 12, mits men werkt op basis van een door de minister goed gekeurde gedragscode. Voor het overtreden van verbodsbepalingen bij ruimtelijke ingrepen is altijd een ontheffing op grond van artikel 75 van de Flora- en faunawet noodzakelijk. Ontheffing kan alleen worden verleend als er geen andere bevredigende oplossing voorhanden is, er sprake is van een in de wet genoemde reden van openbaar belang en er geen afbreuk worden gedaan aan de gunstige staat van instandhouding van de soort.

3. Gebiedsbeschrijving en onderzoeksmethode

3.1 Gebiedsbeschrijving

Het plangebied is oostelijk gelegen van de Emmerikseweg, ten noorden van de Troelstralaan en ten zuiden van de Vijfmorgenstraat. Het plangebied ligt midden in de stad Zutphen en is in zijn geheel omgeven door wegen en woningbouw. De aanwezige groene elementen bestaan voornamelijk uit groene binnenplaatsen en tuinen. Ten noorden van het plangebied ligt de Jeugdgevangenis, welke omgeven is door een waterpartij en een open groene ruimte met bomenrijen.

Hoewel deze groene ruimte nabij het plangebied gelegen is, wordt eventuele uitwisseling van soorten met het plangebied bemoeilijkt doordat het van het plangebied afgesloten is door wegen en gebouwen. Het plangebied bestaat gedeeltelijk uit een winkelcentrum met ruime parkeergelegenheid en rijtjeswoningen, welke onderling van elkaar gescheiden zijn door een groenstrook. Enkele woningen staan leeg en zijn slecht onderhouden. Dit resulteert ook in het ontbreken van ruiten en scheve/kapotte/losliggende dakpannen. Tevens bevinden zich in het plangebied twee grotere groene open zones, waarvan de grootste als hondenuitlaat plaats dient en de ander als speeltuin. Ook zijn er enkele dikke bomen aanwezig.

Onderstaande figuur geeft de ligging van het plangebied weer aan de hand van een luchtfoto.

Kaart 1: Ligging plangebied in de bebouwde kom van Zutphen (plangebied bevindt zich binnen de rode omlijning)

Binnen de beoogde plannen van het plangebied wordt de nadruk gelegd op het verbeteren en ontwikkelen van de woonwijk. De beoogde ingrepen in het plangebied zijn: het slopen van woningen, renovatie van bestaande gebouwen (het huidige winkelcentrum met de daarboven gelegen appartementen), uitbreiding met nieuwbouw en het aanleggen van groene zones. De aanwezige groene elementen in het plangebied zullen vanwege de beoogde plannen waarschijnlijk verdwijnen.

De effecten op beschermde soorten in het plangebied zullen beoordeeld worden op basis van de voorgenomen ingreep.

Impressie van het plangebied en de te slopen gebouwen

3.2 *Onderzoeksmethode*

Aangezien het plangebied een hele wijk betreft, waren meerdere herhaalde vleermuiscontroles nodig. Er is besloten om drie maal in de avond en twee maal in de ochtend een controle uit te voeren. Het plangebied is in totaal zes maal bezocht, op 30 juli en 14, 15, 22, 25 en 28 augustus 2008. Tijdens het terreinbezoek is zoveel mogelijk concrete informatie verzameld met betrekking tot de aan- of afwezigheid van beschermde soorten (zicht- en geluidswaarnemingen, sporenonderzoek naar de aanwezigheid van pootafdrukken, nesten, holen, uitwerpselen, haren, etc.).

De gehanteerde methodiek voor vleermuizen bestond uit onderzoek naar vaste verblijfplaatsen en mogelijke vliegroutes. Dit werd gedaan door met een batdetector zowel in de avonduren als in de ochtenduren gericht naar vleermuizen te zoeken.

Met de batdetector werd gedurende drie avonden in de periode juli - begin augustus geluisterd naar mogelijk uitvliegende dieren.

Voor de inventarisatie werd gebruik gemaakt van een detector met time-expansion (Pettersen D240x). Hiermee kunnen vertraagde opnames worden gemaakt zodat deze geanalyseerd kunnen worden in het programma Batsound. Met name voor de soorten van het geslacht *Myotis* is dit noodzakelijk om tot een zekere determinatie te komen.

Omdat de dieren bij het uitvliegen meestal snel en rechtlijnig van de locatie vertrekken is de kans op missen aanwezig. Daarom is twee maal in de ochtenduren een inspectie uitgevoerd om terugkerende dieren op te kunnen sporen. In de ochtenduren hebben vleermuizen de neiging om gedurende een half uur (afhankelijk van de soort) rondom de invliegopening te vliegen ("zwermen"). Hierbij gaan ze vaak even hangen bij de opening om vervolgens weer een rondje te vliegen. Door dit gedrag zijn kolonies in de ochtenduren meestal het makkelijkst op te sporen. De dieren kunnen vervolgens het beste bij het invliegen geteld worden.

Voor het beoordelen of de steenmarter aanwezig is in het gebied en of er vaste rust- en verblijfplaatsen van deze soort aanwezig zijn, is zowel rondom de gebouwen als in en langs de struwelen en struiken gezocht naar sporen. Dit kunnen latrines zijn maar ook pootafdrukken, prooiresten, haren en geur.

De martercontrole is overdag uitgevoerd op 22 augustus. De huizen zijn eerst visueel geïnspecteerd vanaf de buitenkant. Op deze manier is beoordeeld welke huizen mogelijk geschikt zijn voor marters. Huizen die in verbintenis staan met het groen, waar gaten in de muren zitten of waar weggeslagen dakpannen zijn geconstateerd, dienen mogelijk als verblijfplaats voor marters. In deze huizen zijn, indien mogelijk, de zolders en de kelders gecontroleerd.

4. Resultaten

4.1 Veldonderzoek

Er is specifiek gekeken naar de soorten die vanuit de opdrachtgever gevraagd werden. Namelijk naar vleermuizen en steenmarters met min of meer een vaste verblijfplaats.

Het veldonderzoek heeft plaatsgevonden 30 juli en 14, 15, 22, 25 en 28 augustus 2008, in totaal zes maal. Op deze manier hebben we een grondig beeld gekregen van het gebruik van het plangebied door vleermuizen. Aangezien de inventarisaties gespreid waren over het seizoen, kon er gekeken worden naar kraamkolonies, mannen- en paarverblijfplaatsen

De controles zijn uitgevoerd onder de juiste condities voor vleermuisinventarisaties. Droge en warme nachten zijn geschikt voor vleermuizen. Onder deze weercondities zijn de inventarisaties uitgevoerd.

Gezien de aard van het plangebied waren verblijfplaatsen van de genoemde soorten op voorhand niet uit te sluiten.

Vleermuizen, voornamelijk gebouwbewonende soorten, kunnen vaste verblijfplaatsen hebben in de spouw van gebouwen, op zolders of achter gevelbetimmering. Op basis van de aanwezigheid van gaten in de muur die toegang bieden tot de spouw, losgeslagen pannen en gevelbetimmering waren vaste verblijfplaatsen van vleermuizen niet uit te sluiten.

Het plangebied is gelegen in het verspreidingsgebied van de steenmarter in Nederland. In het plangebied zijn verscheidende leegstaande woningen en oudere panden aanwezig. In enkele van deze woningen zitten gaten of losgeslagen pannen waardoor marters eventueel naar binnen kunnen komen en gebruik kunnen maken van de gebouwen als verblijfplaats. De aanwezigheid van deze soort is daarom nader onderzocht.

4.2 Zoogdieren

4.2.1 Vleermuizen

Avondcontroles 30 juli en 14 en 25 augustus

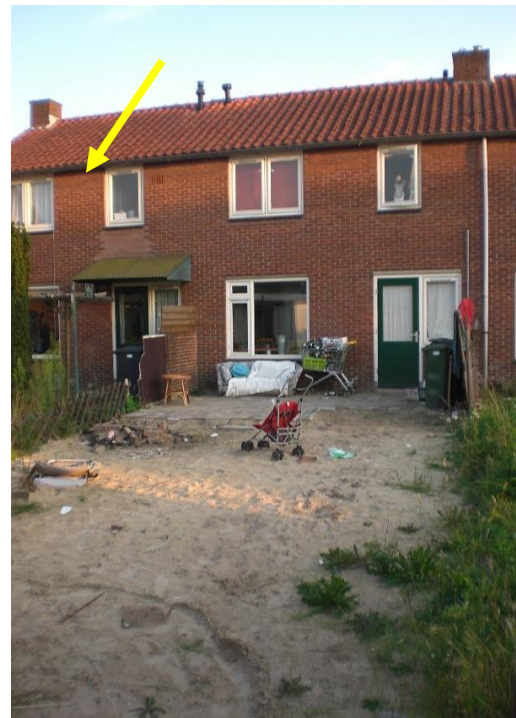
Tijdens de eerste avondcontrole is de wijk helemaal doorgelopen en is er geprobeerd een inzicht te krijgen van het gebruik van de wijk door vleermuizen.

Het werd meteen duidelijk dat de groene strook tussen de Vijfmorgenstraat en de Professor Piersonstraat veelvuldig gebruikt werd door vleermuizen. Voornamelijk gewone dwergvleermuizen maakte gebruik van deze groene strook in de wijk als vliegroute. Tevens zijn er in deze strook waarnemingen gedaan van laatvliegers (+/-2). Beide soorten maken gebruik van deze groene strook om te foerageren en als vliegroute.

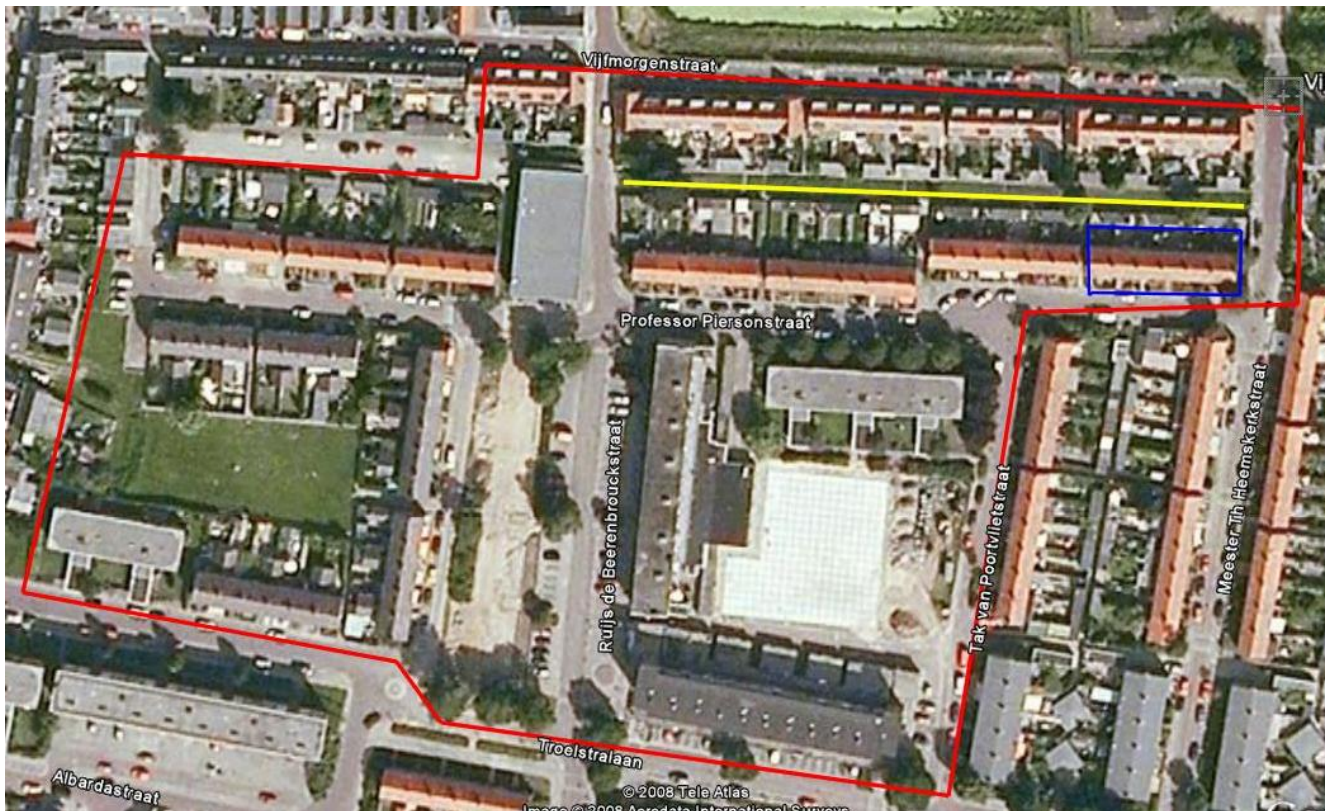
De achterkant van het laatste huizenblok (nr. 67-77) aan de Professor Piersonstraat wordt intensiever gebruikt door vleermuizen. Tijdens de eerste avondcontrole, op 30 juli, zijn er een vijftal uitvliegende gewone dwergvleermuizen geconstateerd. Deze dieren vlogen onder de dakgoot vandaan in het midden van het huizenblok (zie foto). Hieruit blijkt dat gewone dwergvleermuizen een verblijfplaats hebben in dit huizenblok. De exacte locatie van dit huizenblok is weergegeven op kaart 2. Tevens is de vliegroute aangegeven.

In het overige gedeelte van de wijk zijn, op alle avonden, sporadisch gewone dwergvleermuizen (+/- 8) en laatvliegers (+/-4) waargenomen. Zo zijn boven het grasveld tussen Troelstralaan en Piersonstraat foeragerende laatvliegers en gewone dwergvleermuizen geconstateerd. Aan de achterkant van huis nummer 24 van de Vijfmorgenstraat zijn enkele overvliegende gewone dwergvleermuizen waargenomen.

Eind augustus kan men al roepende mannetjes of paarverblijfplaatsen aantreffen. Tijdens de latere controles zijn deze niet gehoord of gevonden.

Achterkant huizenblok aan de professor Piersonstraat. Gele pijl geeft aan waar de vleermuizen kwamen uitgevlogen.

Kaart 2: Ligging plangebied in Zutphen (plangebied bevindt zich binnen de rode omlijning).
Blauwe omlijning: huizenblok met verblijfplaats van gewone dwergvleermuizen
Gele lijn: Vliegrouete vleermuizen tussen de Professor Piersonstraat en de Vijfmorgenstraat

Ochtendcontroles 15 en 28 augustus

Tijdens de ochtendcontroles is extra goed gelet op zwermende vleermuizen. Tijdens de controle van 15 augustus zijn enkel een aantal foeragerende gewone dwergvleermuizen waargenomen op verschillende plekken in de wijk. Hierin was geen duidelijk patroon herkenbaar.

Op 28 augustus zijn ook enkele foeragerende gewone dwergvleermuizen gezien. Daarnaast zijn er zwermende gewone dwergvleermuizen gesignaleerd. Dit gebeurde op de hoek van de Vijfmorgenstraat met de Ruifs de Boerenbrouckstraat. Vlak voor zonsopgang zwermde hier vijftal dieren van deze soort. Een 20tal minuten waren deze dieren aan het zwermen op deze plek, daarna vertrokken ze richting de Vijfmorgenstraat. Waarschijnlijk naar hun verblijfplaats. Deze dieren waren aan het voorzwermen voordat ze naar hun verblijfplaats vertrokken. Deze kan buiten het plangebied liggen of in het laatste huizenblok. Het was op het moment niet mogelijk om waar te nemen.

Controle overdag 22 augustus

Op 22 augustus is er in de middag een controle gehouden van de kelders en zolders op de aanwezigheid van vleermuizen en steenmarters. Hierop wordt uitgebreider ingegaan bij de resultaten voor de steenmarter.

Tijdens deze controle zijn er geen waarnemingen gedaan van vleermuizen in de gebouwen.

4.2.2 Steenmarters

Tegenwoordig komt de steenmarter voor in of nabij grote steden, dorpen en boerenerven, en lijkt zich aan de menselijke bebouwing te hebben aangepast.

Binnen hun leefgebied kunnen steenmarters tal van schuilplaatsen hebben in takkenhopen, boomholtes, dichte struwelen, op zolders en in kruipruimten; slechts een gering aantal wordt hiervan regelmatig gebruikt. Vaak huist de steenmarter ook in ruimtes onder daken, een toegangsopening van acht à negen cm is daartoe voldoende. De soort klimt, zowel in bomen als tegen gevels en muren.

Het plangebied is gelegen in het verspreidingsgebied van de steenmarter in Nederland. In het plangebied staan verscheidende leegstaande woningen en oudere panden. In enkele van deze woningen zitten gaten of losgeslagen pannen waardoor marters eventueel naar binnen kunnen komen en gebruik kunnen maken van de gebouwen als verblijfplaats.

De martercontrole is overdag uitgevoerd op 22 augustus. De huizen zijn eerst visueel geïnspecteerd vanaf de buitenkant. Op deze manier is beoordeeld welke huizen mogelijk geschikt zijn voor marters (en voor vleermuizen). Huizen die in verbintenis staan met het groen, waar gaten in de muren zitten of waar weggeslagen dakpannen zijn geconstateerd, dienen mogelijk als verblijfplaats voor marters. In deze huizen zijn, indien mogelijk, de zolders en de kelders gecontroleerd.

Na een aantal controles en meerdere gesprekken met bewoners werd duidelijk dat op regelmatige basis steenmarters worden waargenomen door bewoners. Een drietal onafhankelijke waarnemingen zijn gedaan. Op basis hiervan werd ervan uitgegaan dat steenmarters aanwezig zijn in de wijk en hier regelmatig gebruik van maken.

Huizen, die in de buurt lagen van plekken waar waarnemingen waren gedaan door omwonende, zijn gecontroleerd. Daarnaast zijn de huizen, die toegankelijk waren voor steenmarters doordat er gaten of losgeslagen dakpannen bij waren gesignaleerd, ook bezocht en gecontroleerd op de aanwezigheid van steenmarters.

De waarnemingen door bewoners waren gedaan op de Vijfmorgenstraat. Deze straat staat ook in verbinding met het groen wat voor marters een logisch plek lijkt om zich te huisvestigen. Een zevental huizen zijn hier gecontroleerd. Hier zijn geen waarnemingen gedaan op de zolders, kelders of in de schuurtjes. De andere huizen waren uitgesloten omdat deze niet toegankelijk waren voor marters of, omdat er door de omwonende geen marters in waren waargenomen.

Na een uitgebreid speurwerk en voldoende navragen is de steenmarterverblijfplaats uiteindelijk wel gevonden. Deze is gelegen net buiten de wijk boven een werkplaats van een scooterbedrijf (zie kaart 3).

Op deze plek zijn voldoende sporen en latrines gevonden (zie foto's). Volgens de bewoners is deze plek al enkele jaren intensief in gebruik door steenmarters. Dit jaar zitten ze er al het hele jaar, met jongen. Als de dieren vanaf deze plek het buitengebied willen intrekken, lopen ze door de Vijfmorgenstraat. Dit verklaart de waarnemingen op deze locatie. Marters hebben vaak meerdere verblijfplaatsen, wat ook kan verklaren dat er meerdere waarnemingen zijn gedaan door de wijk. Deze verblijfplaats is duidelijk de belangrijkste en de grootste aangezien deze intensief in gebruik is, en dat er dit jaar jongen zijn grootgebracht. De andere verblijfplaats kunnen door het hele leefgebied liggen en zijn van een ondergeschikt belang. Deze worden maar heel af en toe bezocht.

Deze verblijfplaats ligt niet in het plangebied. De geplande ingreep heeft dus geen effect op de verblijfplaats van deze soort. Zolang het buitengebied toegankelijk blijft voor deze dieren vanaf deze plek, zal de ingreep geen significant negatief effect hebben op steenmarters. Aangezien marters 's nachts enkele kilometers (mannetjes circa vijf km, vrouwtjes circa drie km) lopen door hun leefgebied, hebben ze nog voldoende foerageerplekken in hun omgeving.

Kaart 2: Ligging plangebied in Zutphen (plangebied bevindt zich binnen de rode omlijning).
Blauwe omlijning: Steenmarter verblijfplaats bij scooterbedrijf
Gele lijn: Mogelijke route van marters van verblijfplaats naar buitengebied via de Vijfmorgenstraat

Linksboven: Steenmarter latrine.

Rechtsboven: een aantal latrines en sporen verspreid over het plafond.

Onder: de locatie van de steenmarterverblijfplaats boven de scooterzaak. Rechts en links boven de het plafond en tussen het dak zijn overal steenmarter latrines waargenomen.

5. Conclusies

5.1 Volledigheid van het onderzoek

Het beeld dat uit het onderzoek is gekomen vormt, voor de onderzochte soortgroepen voldoende basis om gefundeerde uitspraken te doen over de gevolgen van de voorgenomen ingreep voor beschermde soorten.

De onderzoeksvragen waren als volgt:

- Worden de gebouwen gebruikt door vleermuizen?
- Wat is de status van het eventuele gebruik van het plangebied door vleermuizen (kraamkolonie, mannenverblijf of paarverblijf)?
- Hoe wordt de wijk door vleermuizen gebruikt (vliegroutes, jachtgebied)?
- Zijn steenmarters aanwezig in de gebouwen?

5.2 Conclusies

Door de gehele wijk zijn sporadisch waarnemingen gedaan van vleermuizen. Het betreft 2 verschillende vleermuissoorten, namelijk de gewone dwergvleermuis en de laatvlieger.

De groene strook tussen de Vijfmorgenstraat en de Professor Piersonstraat wordt veelvuldig gebruikt door vleermuizen. Beide soorten maken gebruik van deze groene strook om te foerageren en als vliegroute.

Aan de achterkant van het laatste huizenblok (nr. 67-77) aan de Professor Piersonstraat zijn er, op 30 juli, een vijftal uitvliegende gewone dwergvleermuizen geconstateerd. Deze dieren vlogen onder de dakgoot vandaan in het midden van het huizenblok. Hieruit blijkt dat gewone dwergvleermuizen een verblijfplaats hebben in dit huizenblok in de zomer. Deze kan in de zomer en winter in gebruik zijn door vleermuizen. Later in het seizoen (eind augustus) is gecontroleerd of er paarverblijfplaatsen aanwezig zijn in de wijk. Deze zijn niet gevonden.

Op basis van dit nader onderzoek is vastgesteld dat er een vaste verblijfplaats van gewone dwergvleermuizen is in de wijk. Er is dus ontheffing nodig voor deze soortgroep. Het plangebied wordt ook gebruikt als foerageergebied en sommige gedeeltes als vliegroute door de gewone dwergvleermuis en de laatvlieger. Er zijn echter genoeg andere foerageer- en vliegmogelijkheden in de omgeving voor deze soort.

De gebouwen zijn gecontroleerd op het gebruik door de steenmarter. Na een uitgebreid speurwerk en voldoende navragen is de steenmarterverblijfplaats uiteindelijk gevonden. Deze is gelegen net buiten de wijk boven een werkplaats van een scooterbedrijf.

De verblijfplaats ligt dus niet in het plangebied. De geplande ingreep heeft dus geen effect op de verblijfplaats van deze soort. Zolang het buitengebied toegankelijk blijft voor de steenmarters vanaf deze plek, zal de ingreep geen significant negatief effect hebben op deze dieren

5.3 Vrijstellingen en ontheffingen

Op basis van dit nader onderzoek is vastgesteld dat er een verblijfplaats, van gewone dwergvleermuizen, aanwezig is aan de achterkant van het laatste huizenblok (nr. 67-77) aan de Professor Piersonstraat. Deze verblijfplaats werd in de zomerperiode gebruikt. Mogelijk wordt deze ook in de winter gebruikt. Er is dus een ontheffing nodig voor deze soort.

Bij de planning van de werkzaamheden dient men rekening te houden met de seizoensactiviteiten van deze soort, om verstoring in de meest kwetsbare periode (voortplantingsseizoen en de winterrust) te voorkomen. De meest geschikte perioden, om de werkzaamheden uit te voeren, vallen globaal van april tot half mei of van midden oktober tot half november, afhankelijk van de weersomstandigheden.

Daarnaast dienen de te slopen gebouwen voorafgaand aan de werkzaamheden ongeschikt gemaakt te worden voor vleermuizen, door middel van het aanbrengen van tochtgaten.

Van marters is er geen vaste verblijfplaatsen geconstateerd in het plangebied. De hoofdverblijfplaats van deze soort is gelokaliseerd en deze valt buiten het plangebied. De geplande ingreep zal dus geen negatief effect hebben op de verblijfplaats van deze soort. Voor steenmarters is dus geen ontheffing nodig.

Literatuur

- Atlas van de Nederlandse vleermuizen; H. Limpens, K. Mostert en W. Bongers, KNNV 1997
- www.natuurloket.nl
- Rode Lijst Nederlandse broedvogels; Vogelbescherming Nederland 2004
- Veldgids diersporen. Annemarie van Diepenbeek KNNV Uitgeverij, Utrecht 1999
- Zoogdieren van West-Europa. Rogier Lange et al. KNNV Uitgeverij in samenwerking met de VZZ, Utrecht 1994.
- Atlas van de Nederlandse zoogdieren. Broekhuizen, S. e.a. KNNV Uitgeverij, Utrecht 1992
- SOVON Vogelonderzoek Nederland 2002. Atlas van de Nederlandse Broedvogels 1998-2000. – Nederlandse Fauna 5. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, KNNV Uitgeverij & European Invertebrate Survey-Nederland, Leiden.
- Bergmans, W. & A. Zuiderwijk, 1986. Atlas van Nederlandse amfibieën en reptielen en hun bedreiging. Vijfde herpetogeografische verslag. KNNV Uitgeverij, Utrecht.
- www.minlnv.nl

BIJLAGE 3: KWALIFICATIES ONDERZOEKER

Ekoza

Ekoza is een ecologisch onderzoeksbureau dat nu twee jaar bestaat. Dit onderzoeksbureau voert quick scans flora en fauna uit naar het voorkomen van beschermde soorten in het kader van de Flora- en faunawet. Opdrachtgevers zijn onder andere gemeenten, bedrijven en adviesbureaus.

Tevens voert het bureau nader onderzoek uit naar vleermuizen, reptielen, amfibieën, steenmarters, vogels en vissen. Één van de uitgevoerde projecten is inventarisatie van natuurwaarden voor de Bylandt te Lobith.

Ekoza is aangesloten bij VleGeL (vleermuiswerkgroep Gelderland) en VLEN (vleermuiswerkgroep Nederland). Dit jaar wil Ekoza zich tevens aanmelden als lid netwerk groene bureaus.